

EDUCACIÓN Y HUMANIDADES COMO EJES DE INVESTIGACIÓN E INNOVACIÓN

**Juan Francisco Álvarez-Herrero
Jordi Antolí Marínez
Pompillo Cusano**

DYKINSON EBOOK

Educación y Humanidades como ejes de investigación e innovación

**Juan Francisco Álvarez-Herrero
Jordi Antolí Martínez &
Pompilio Cusano**

No está permitida la reproducción total o parcial de este libro, ni su incorporación a un sistema informático, ni su transmisión en cualquier forma o por cualquier medio, sea éste electrónico, mecánico, por fotocopia, por grabación u otros métodos, sin el permiso previo y por escrito del editor. La infracción de los derechos mencionados puede ser constitutiva de delito contra la propiedad intelectual (art. 270 y siguientes del Código Penal).

Diríjase a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necesita fotocopiar o escanear algún fragmento de esta obra. Puede contactar con Cedro a través de la web www.conlicencia.com o por teléfono en el 917021970/932720407

Este libro ha sido sometido a evaluación por parte de nuestro Consejo Editorial

Para mayor información, véase www.dykinson.com/quienes_somos

@ Los autores
Madrid, 2025

Editorial DYKINSON, S.L.
Meléndez Valdés, 61 - 28015 Madrid
Teléfono (+34) 915442846 - (+34) 915442869
e-mail: info@dykinson.com
<http://www.dykinson.es>
<http://www.dykinson.com>

ISBN: 979-13-7006-291-0

DOI: <https://doi.org/10.14679/4084>

Presentación.....	9
Estudio de las percepciones sobre arte contemporáneo feminista en la exposición Mulier, mulieris del Museo de la Universidad de Alicante.....	11
<i>Sofía Ángela Albero Verdú</i>	
Pensamiento histórico y formación docente: Un análisis de narrativas sobre el estallido social en tres universidades chilenas	21
<i>Humberto Álvarez Sepúlveda</i>	
Análisis de posiciones continuistas y rupturistas en el cine de la transición	34
<i>Pedro Antonio Amores Bonilla y Jorge Pertusa Valero</i>	
La educación ambiental desde la transdisciplinariedad en el contexto reglado. El diseño de proyectos a partir de la triangulación metodológica	46
<i>Antonio Barceló Aguilar</i>	
Las aportaciones de Francisco de Zamora y Peinado a la Real Sociedad Económica Matritense de Amigos del País [1777-1785].....	58
<i>Manuel Bermúdez Méndez</i>	
Movimientos sociales de los años 60 y 70: derechos civiles, feministas, estudiantiles, LGTBIQ+ y vida independiente	68
<i>Gorety Margarita Campos y Mercedes Yesenia Jaimes de Campos</i>	
Sesgos de edad y tecnología en la política mexicana.....	78
<i>Adriana Cantón</i>	
La construcción discursiva en estudiantes de educación superior a través del u-learning.....	87
<i>André Runée Contreras Roa</i>	
Arte y literatura: herramientas para la historia.....	98
<i>Blanca Domínguez Marcello</i>	
From Bishōjo Senshi to Pretty Guardian: the role of ELF in the term standardization of the Sailor Moon franchise	108
<i>Salomón Doncel-Moriano Urbano</i>	
Una mirada Europea a la participación de las mujeres en los campos STEM	120
<i>Eva Epelde y Nahia Idoiaga Mondragon</i>	
La despoblación en Extremadura: una perspectiva comparada entre los tiempos modernos y la actualidad.....	130
<i>Ana Belén Gallardo Broncano y Ana Isabel Horcajo Romo</i>	

Impulso a los valores y toma de consciencia mediante el aprendizaje-servicio en la educación superior en arquitectura y diseño urbano	143
<i>Jorge Omar García Escamilla y Mariona Graell Martín</i>	
Estrategias de trabajo colaborativo con alumnado de educación superior para el aprendizaje de las funciones ejecutivas.....	155
<i>María del Carmen García Mendoza</i>	
Las TIC en educación superior durante el siglo XXI: desafíos y oportunidades para la práctica docente	167
<i>María del Carmen García Mendoza</i>	
El lenguaje del sabor: estudio de su estructura léxico-semántica en español	178
<i>Joseph García Rodríguez</i>	
Key skills and their impact on Marketing students' satisfaction and loyalty: a comparative study in Spain and Turkey	190
<i>Elena González-Gascón y María D. De-Juan-Vigaray</i>	
Inteligencia artificial y emergencia climática: Desafíos y oportunidades.....	201
<i>César Augusto Gutiérrez Rodríguez</i>	
El Flos Sanctorum de Pedro de Ribadeneyra i la figura de Julià l'Apòstata	213
<i>Clarissa Maria Leone</i>	
Un análisis del trágico destino de la mujer en la novela Wu Kui de Jia Pingwa	222
<i>Wanruo Luo</i>	
Una mirada al desarrollo del estatus de las mujeres en China desde tres etapas históricas	230
<i>Wanruo Luo</i>	
La gestión de la innovación y el conocimiento a través de la resiliencia en las PYMES de Latinoamérica	239
<i>Gabriel Alejandro Bermeo Montalvo, Candy Abad Arévalo, Teresa Magal-Royo y Lourdes Canós-Darós</i>	
Improving usability in a federated Moodle ecosystem within a European University Alliance: the Transform4Europe case study.....	249
<i>Federica Mancini & Riccardo Fattorini</i>	
Toponímia i antroponímia en l'obra literària de Vicent Manuel Branxat	262
<i>Robert March Tortajada</i>	
Programas educativos bilingües y rendimiento académico en alumnos de educación secundaria en España	271
<i>Andrea Jiménez Terol y Alonso Mateo Gómez</i>	

Evolución y transcendencia en Los fusilamientos de Goya.....	283
<i>Enrique Mena García</i>	
Tendencias en los estudios de desarrollo y territorio: análisis a partir de indicadores bibliométricos	294
<i>Nelson Leonardo Montoya Arévalo</i>	
Diseño de recursos didácticos universales para Educación Infantil mediante Aprendizaje-Servicio y tecnología en la formación inicial docente.....	303
<i>Francisca Moreno-Tallón y Sofía Villatoro Moral</i>	
Las docentes valencianas y su impulso a la renovación pedagógica en las aulas desde finales de los años 60 hasta la actualidad	315
<i>Beatriz Cercos-Chamorro y Cristina Navarro Robles</i>	
Explorando la inteligencia artificial como recurso innovador en la enseñanza del inglés.....	326
<i>Cristina Navas Romero</i>	
Iniciación al proyecto de espacio público en el contexto de emergencia climática	338
<i>Francisco Conejo-Arrabal, Nuria Nebot-Gómez de Salazar, Jorge Asencio-Juncal y Rubén Mora-Esteban</i>	
La recepción del teatro entre los escolares de educación secundaria para el desarrollo de la competencia literaria: el éxito del teatro grecolatino	351
<i>Fernando Nicolás Flores</i>	
Lingüística aplicada y competencia intercultural en ELE: evaluación de propuestas didácticas mediante una revisión sistemática	362
<i>Carmen Oliva Sanz</i>	
Estrategias de polarización y falacias lógicas en X análisis del discurso	374
<i>Itziar Pedroche-Santoveña y Roberto Feltrero-Oreja</i>	
Un análisis de la película Locura de Amor (1948) desde una doble perspectiva histórica.....	385
<i>Agustín J. Pérez Cipitria</i>	
Entre el miedo y la esperanza. Las emociones y las pasiones como legitimación en la guerra santa cristiana medieval.....	395
<i>Juan José Pizarroso Serrano</i>	
Derecho del mar en acción: aprendiendo a través de la gamificación y el cine.....	406
<i>Rocío María Pozo Tomás</i>	

El aprendizaje de la política de inmigración y asilo de la Unión Europea a través del Role playing	417
<i>Adela Rodríguez Mañogil</i>	
El silencio como herramienta retrotópica coercitiva en la obra de Najat el-Hachmi.....	425
<i>Rocío Rojas-Marcos Albert</i>	
La distorsión de referencias culturales como indicador de la función mediadora de la audiodescripción	436
<i>Alejandro Romero-Muñoz</i>	
Creencias epistémicas en la praxis tutorial universitaria latinoamericana: hallazgos preliminares y horizontes emergentes	446
<i>Franklin Salas Aular, Lidia Ysabel Pareja Pera, Carla Giuliana Guanilo Pareja y Carlos Enrique Guanilo Paredes</i>	
Modelado computarizado de diseño, ingeniería e información de construcciones históricas para la transferencia científico-tecnológica de bienes históricos, desde entornos universitarios	458
<i>Alberto Sánchez-Lite, José Luis Fuentes-Bargues, Cristina González-Gaya y Alcínia Zita Sampaio</i>	
Exploring the Impact of Virtual Cultural Exchanges in Enhancing Cultural Awareness among Japanese Students	468
<i>Tomoe Sato</i>	
Literacidades académicas en carreras de grado en entornos virtuales de enseñanza y aprendizaje	480
<i>Andrea Rossana Sayago</i>	
Qui porta flors a na Glòria? (1975): identitat, desig i tabú en els primers contes de Carme Riera	492
<i>Laura Sellés Lloret</i>	
Claves para la implantación de programas de práctica física infantil.....	500
<i>Roberto Silva Piñeiro</i>	
La competencia global en la construcción de cultura de paz.....	511
<i>Jhon Anderzon Torres Delgado</i>	
¿Está preparado el profesorado de Formación Profesional para afrontar el desafío de implementar la nueva ley?	525
<i>Agustina Torres Prioris</i>	
Información y poder en las monarquías ibéricas: un acercamiento al catastro de Ensenada y las “memórias paroquiais”	534
<i>Diego Vicente Sánchez</i>	

Toponímia i antroponímia en l'obra literària de Vicent Manuel Branxat

Robert March Tortajada

Universitat d'Alacant (Espanya)

DOI:<https://doi.org/10.14679/4108>

Resum: Aquest estudi se centra en les referències toponímiques (pobles, ciutats, països, en general) i antroponímiques (especialment els noms dels personatges) en l'obra del sacerdot valencià Vicent Manuel Branxat, un autor situat entre les darreres dècades de l'edat moderna i les demandes lingüístiques del Renaixement. La seua obra es conserva en el manuscrit 661 de la Biblioteca Històrica de la Universitat de València. L'anàlisi examina com es reflecteixen els llocs, tant locals com estrangers, en els seus textos. Pel que fa als antropònims, es presta atenció als noms més destacats en la literatura popularista de Branxat, amb la presència de personatges històrics, al·lusions religioses i lloances recurrents a Déu. A través de l'ús dels noms, s'aprofundeix en el pensament ideològic de Branxat, que sens dubte es pot definir com a conservador i antiil·lustrat.

Paraules clau: toponímia, antroponímia, Vicent Manuel Branxat, literatura catalana del segle XIX

Abstract: This study focuses on toponymic references (towns, cities, countries, in general) and anthroponymic ones (especially character names) in the work of the Valencian priest Vicent Manuel Branxat, an author situated between the final decades of the Modern Age and the linguistic demands of the Renaissance. His work is preserved in manuscript 661 of the Biblioteca Històrica de la Universitat de València. The analysis examines how places, both local and foreign, are reflected in his texts. Regarding anthroponyms, attention is given to the most striking names in Branxat's popularist literature, highlighting historical figures, religious allusions, and recurrent praises to God. Through the use of names, it is possible to gain deeper insight into Branxat's ideological thought, which can undoubtedly be defined as conservative and anti-Enlightenment.

Keywords: toponymy, anthroponymy, Vicent Manuel Branxat, nineteenth-century Catalan literature

1. INTRODUCCIÓ

Vicent Manuel Branxat i Alonso –amb [ch] si atenem la grafia antiga–, fou un capellà de l'Església de Sant Martí, a més d'autor de converses, soliloquis i comèdies. A hores d'ara, la seua obra abasta una cronologia que va des de l'any 1813 fins al 1819 i pot localitzar-se al ms. 661 de la Biblioteca Històrica de la Universitat de València. Ara bé, hom no pot descartar que el nombre de les seues obres vaja més enllà, ja que el manuscrit esmentat, que recull deu textos en total, clou amb les paraules «Fi del Primer Tomo». Si ben bé podem afirmar que la temàtica desenvolupada pel capellà configura una literatura a mitjan camí entre la xenofòbia, la misogínia i la defensa de la monarquia borbònica. De fet, en els seus textos, tot enyorant l'Antic Règim, Branxat evidencia les seues inquietuds i dèries i, en aquest sentit, pregona quin hauria de ser el comportament

de la societat valenciana davant la Guerra del Francès. A més, entre les acaballes de l'edat moderna i les reivindicacions de la Renaixença, i amb una tria lingüística que coincideix amb el valencià central d'inicis del XIX, l'autor retrata el paisatge que l'envolta, però, encara que aquest és majoritàriament el del cap i casal i l'horta, també hi referencia altres ciutats i països.

Tanmateix, més enllà de la poca volada estètica que presenta la seua obra (Fuster, 1976) i el caire popularista i antinapoleònic, així com les habilitats de Branxat per a reflectir "els costums i la ideologia del món valencià del seu moment" (Simbor, 1997, p. 67), la literatura del capellà valencià pot pensar-se com una via per a aproximar-nos a la història de les idees de l'època (Escartí & Roca, 2010). En aquest sentit, les veus dels personatges són fonamentals, ja que, entre d'altres, ens permeten assistir a alguns dels moviments de Napoleó a Europa, així com atendre, a ulls de Branxat, les conseqüències de la guerra en les nostres contrades. A les peripècies narrades i l'enyor d'un passat millor (March, 2024, 62), cal sumar la toponímia i l'antroponímia, no ja per la seua vàlua lingüística sinó perquè és gràcies al seu ús que hi podem aprofundir en el pensament branxatià.

2. TOPÒNIMS I ALTRES REFERÈNCIES EN L'OBRA LITERÀRIA DE VICENT MANUEL BRANXAT

Les referències a països, ciutats i pobles ocupen un lloc important en l'obra del capellà valencià, així com també són rellevants les remissions a alguns indrets i accidents geogràfics. Ara bé, si els exemples afecten, sobretot, la ciutat de València, en la literatura branxatiana, hom pot assistir a diferents localitats del país i a altres ciutats de l'Estat espanyol, a més d'alguns esments a poblacions estrangeres. Per descomptat, també és d'interés l'antroponímia dels personatges, que Branxat desplega amb l'ús d'una ficció en què fa servir l'herència de la tradició religiosa.

Per tot açò, presentem un recull acurat d'aquells noms branxatians que ens han resultat més cridaners. En oferir les mostres, hi afegim tant el vers com l'obra a què pertanyen. Si escau, hi presentem també una mena d'explicació. Entre claudàtors, remetem als textos del ms. 661 amb una numeració romana, tot diferenciant-ne les parts. És a dir, quan pertoca, entenem cadascuna com si d'una obra completa es tractara. L'esquema és el següent: [I] *Comedia nueva patriótica, en un acto, "el robo político" o "el saqueo de los bolsillos valencianos"* (1813); [II] *Conversació que tingueren en los bancs del consolat Baltasar Pina, fiel de fechos del lloch de Carpesa, y Berthomeu el Cabut, del mateix lloch, sobre haver vingut este de prisoner de lo més adins de França y altres coses que vorà el curiós llechidor* (1814); [III] *Soliloqui Primera part*, [IV] *Segona part*, [V] *Tercera part*; [VI] *De la conversació que tingueren el tio Bernat, ortolà de València, en lo seu hort, y Miquelo el Tosut, del lloch de Benaguasil, sobre les notícies que han corregut y corren de Malapart* (1815), *Primera part*, [VII] *Segona part*; [VIII] *Conversació que tingueren Pocarropa y Pocodineru en una taberna, y a poc rato se apareix el tio Misèria, el qual dóna una relació susinta de les dos corregudes de bous reals, y de lo que està passant hui en lo dia en València* (1816), *Primera part*, [IX] *Segona part*; [X] *Soliloqui Primera part*, [XI] *Segona part*; [XII] *Pesa chiqueta nova, en un acte. Més s'aprecien els dinés que la sanch y el parentesc* (1817); [XIII] *Conversació que tingueren Tofolet, del lloch de Rusafa, y Tonet, llaurador, criat de una casa de esta ciutat, sobre la funció de tirar una bola en los carafals, en lo dia 28 de setembre de este presentany del senyor 1817*, [XIV] *Conversació que tingueren Sento de Benimaçlet y Pepe de Alboraya, en lo banc del consolat, sobre les modes rares que se usen en València* (1818) i [XV] *Soliloqui* (1819).

2.1. La ciutat de València i alguns llocs recurrents

El cap i casal apareix de forma recurrent en l'obra de Branxat. De fet, sovint, l'autor el contraposa a altres ciutats, tal com ocorre, per exemple, amb Madrid, en VII, v. 34. En tot cas, s'esmenta explícitament València en VII, vv. 27, 45, 80, 89 i 132; en VIII, vv. 2-4, 165-166, 182-184 i 264-265. Aquesta última es concreta "En lo carrer del Pilar / de esta ciutat de València". En diferents ocasions, el barri del Carme també es reflecteix en l'obra del capellà valencià, per exemple, amb la referència al carrer de Dalt (VII, v. 324 i en IX, v. 118), que hom sap que naix de la plaça del Tossal fins a la de Pere Borrego i Galindo. I novament València en IX, vv. 301-302; "Y és el luxu que en València / y a, com en totes parts"; en XI, v. 227, "*a la luna de València*"; en XII, vv. 252-254, "Com ya saps tu que en València / tenen el estil posat / de dinar después de dos", així com molts casos més.

Entre d'altres, en *Comedia nueva patriótica, en un acto* Branxat referencia la presó de sant Narcís, concretament en I, v. 329. Aquest centre penitenciari hauria desaparegut a la darrereria del segle XIX. En efecte, la seua història acabà amb el trasllat dels seus últims presoners a les Torres de Serrans. Segons explicita Orellana, el carrer sant Narcís rebia eixe nom pel centre penitenciari. En tot cas, les Torres de Quart, que també foren destinades com a presó, tant per la Inquisició com per l'Arquebisbat, també hi apareixen, tot just, en XV, vv. 219-220, "me portaren a les torres / que se apelliden de Quart". Ara bé, si la de sant Narcís fou una càrrec comuna, la de les Torres de Serrans fou "para gente más distingida [...] labrando en ella las oficinas más necesarias" (Orellana, 1923, I: 247; II: 338 i ss.). En XV, v. 42, Branxat al·ludeix novament a "en Sent Arsís y en Serrans".

Un lloc reiterat és el mercat de la ciutat, que l'autor presenta en II, v. 36, així com en VII, vv. 128-130. Per tal de remetre a la plaça del mateix nom: "en la plaza del Mercat, / a on se sol posar la forca / dalt de un grandíssim taulat". En aquest sentit, a la València medieval, les autoritats públiques gaudien de diferents espais en què torturaven el poble, els infidels o els heretges. Segons escriu el capellà, la plaça estava reservada a la forca, que, durant els segles XVI i XVII, es feu més robusta, atesa la gran quantitat de morts practicades. A més, el mercat també apareix en veu de la Tia Rosa de *Més s'aprecien els dinés que la sanch*, en XII, vv. 36-40, quan diu: "Puix que yo tan mal me porte? / Qualsevol que et sentirà / es pensarà que yo soc / de aquelles que en lo Mercat / venen después de les onze". Aquest fragment ens fa pensar en la dita "per voltar més tard de les onze s'ha de tenir nas de bronze", que, segons el web de *Paremiologia Comparada Catalana Digital*, evocaria el temps en què les latrines de la ciutat es buidaven, tot fent que la mala olor s'escampara amb facilitat. L'expressió també podria suggerir el moment en què les prostitutes rondaven pel mercat. En cas de ser vàlids un sentit i l'altre, l'atreviment del capellà resideix en el fet que siga un personatge femení qui es faça càrrec d'eixes paraules. El mercat torna a aparèixer en XV, vv. 91-92, "que era cap de la quadrilla / dels pillos que y a en lo Mercat".

En *Conversació que tingueren en los bancs del consulat Baltasar Pina, fiel de fechos del lloch de Carpesa, y Berthomeu el Cabut, del mateix lloch, sobre haver vingut este de prisioner de lo més adins de França y altres coses que vorà el curiós llechidor* (1814), mitjançant Berthomeu, el capella valencià esmenta "lo Raspat", un lloc que encara a hores d'ara ens resulta desconegut. En II, vv. 29-30, diu el personatge: "per aquella gran funció / que vaix tindre en lo Raspat". A més, uns versos després, "Quantes y quantes vegades / me posava yo a pensar / tot lo que estava patint, / per lo indigne del Raspat!" (II. v. 113-116).

Les referències a l'hospital de València també són constants. Se'ns suggereix que aquest siga el dels "Ignoscents, folls e orats", primer centre de salut mental d'Europa, que

inspiraria Lope de Vega a escriure *Los locos de Valencia*. La referència a l'hospital la localitzem en VII, vv. 222-223, tot just, per “Primerament vachen els locos, / tot[s] los que y a en l'Ospital”, i en IX, vv. 373-376, “Que no se fiquen en res, / que hu aregla el Ospital, / quedant tot de una manera / que no saps si és negre o blanc”. En remetre al centre sanitari, Branxat vacil·la en l'escriptura, ja que, com en el cas anterior i també en II, v. 193, al ms. 661, s'hi llig *l'ospital*, mentre que, en altres ocasions, escriu *hospital*, tal com ocorre en VI, v. 8 o en VIII, vv. 337-339, en “No els pegarà masa bé / als mandons de l'Hospital, / tenint la ganància a l'ull”.

En VI, v. 227, el capellà de l'església de sant Martí referencia la plaça del Correu Vell, novament, al barri del Carme, entre el carrer dels Cavallers i el dels Valencians, ben prop de l'església de sant Nicolàs i l'actual Teatre Talia.

En aquest apartat, no podem oblidar la llegenda del pardal de l'església de sant Joan del Mercat, que Branxat al·ludeix en diferents ocasions. S'hi diu que hom enganyava els xiquets i els entretenia tot fent-los creure que l'ocell soltaria la bola de ferro que porta al bec, mentre aquests, pensant que era d'or, desitjarien agafar-la fins que descobrien que havien sigut abandonats. El pardal s'esmenta en XV, v. 40 i en VIII, v. 126 i, sovint, també implica la cotorra del Mercat, és a dir, el diàleg que, segons la tradició, mantenen els dos ocells de sengles edificis.

Així mateix, és d'interés el “banc del Consulat”, en XV, v. 96; així com “l'Alameda Nova”, en XV, v. 239, amb què Branxat remetria a l'actual albereda de la ciutat. I també els “arrabals”, en II, v. 164 –*arravals*, normativament, o *arraval* o *raval*, per al singular–, per a referir-se als barris exteriors d'una ciutat o poble. El mot es documenta ja en Ramon Muntaner: “Dels parrals que són o seran en les cases dels *rauvals* de València, Jaume I [...] e que'ls donàs un *raval* en que ells se poguessen murar e estar segurs” (Alcover y Moll, 2002). En aquest sentit, en III, v. 72, Branxat esmenta Campanar, i el Cabanyal, en XII, vv. 56-57.

2.2. Altres referències toponímiques valencianes

Si en el punt anterior hem prestat atenció a les diferents ocasions en què Branxat parla explícitament tant de València com d'alguns llocs emblemàtics i del barri del Carme, així com de diferents carrers, places i esglésies, ara atenem altres casos més enllà del cap i casal. En tot cas, si és clar que València té un pes fonamental hi ha esments a altres localitats, que també són importants dins l'obra branxatiana.

Xàtiva, la capital de la Costera, pot servir-nos d'exemple, per molt que Branxat la cite com a San Felipe, tal com escriu en I, v. 559. Amb aquesta referència, entenem que el caràcter borbònic de l'autor es fa palés. San Felipe fou el nom amb què Felip V, durant la guerra de Successió espanyola, batejaria dita localitat l'any 1707. Cal esperar, d'una banda, l'any 1811 perquè la ciutat recupere el topònim castellà, i, d'altra, l'autonomia, perquè l'oficialitat de Xàtiva esdevinga una realitat (Pérez Aparicio, 2019, 201-22; Alonso i López, 2009, 42).

En I, v. 562, Branxat escriu “Alcira”, cosa que, d'entrada, ens fa pensar en el topònim castellà i no en el d'Alzira, ètim que prové de l'àrab al-jazīra, “illa de riu” (Barceló, 2010: 55). Ara bé, no podem afirmar rotundament que per molt que el mot aparega en una obra escrita en castellà la tria lingüística haja estat en eixa llengua. De fet, a diferència del cas de Xàtiva en què hi ha una intenció ideològica clara, el capellà podria haver escrit *Alcira*, tot pensant la *c* com a /s/ sorda, típica del valencià central.

Altres localitats referenciades són Alcoi, Quart, Alaquàs i Manises. Per al primer cas, en VIII, v. 195, llegim “de aquell panyo que en Alcoy” i, en vv. 211-212, “habien dut el dit panyo / y de Alcoy era portat”. L'esment a la localitat alacantina per part de Branxat és amb la intenció de posar en valor el tèxtil local enfront d'altres opcions. En definitiva,

per a reivindicar la tradició davant la moda, sobretot, l'estrangera, i, dins d'aquesta, criticar les influències franceses. Un altre exemple amb què el beneficiat ataca la moda feroçment el localitzem en XIV, vv. 299-308, mitjançant alguns gentilicis: “Les sabates són de ruso, / els saragüells de ytalià, / les calses a lo moruno, / el chupetí a lo alemà, / casaca a lo yngleset, / tirans de napolità, / el sombrero de francès”. Amb aquest ús l'autor blasma contra tot allò que s'allunya dels seus costums, defén aferrissadament. En tot cas, en remetre als anglesos, vacil·la, ja que en V, v. 103 Branxat escriu “ynglesos”, mentre que en VII, v. 274 trobem “els ynglets”.

En canvi, el cas de Quart de Poblet se'ns ofereix des d'òptiques diferents. De fet, l'al·lusió afecta tant el poble com un personatge de la dita localitat, a més de l'al·lusió a les portes de la ciutat, és clar. En IX, vv. 14-15, “Un dia me n'aní a Quart, / al que ya rallava el dia”; en v. 152, “retor de Quart” i, en v. 156, “fora del portal de Quart”. Si per al cas suara esmentat Branxat se servia d'Alcoi amb la intenció de contraposar moda i tradició, ara evidencia un sentiment de menyspreu, que pot llegir-se en vv. 285-288 i en vv. 363-366, “No és valenta guilopada / a tot lo món enganyar, / pillant només les pesetes / y fent els bobos de Quart?”. Detectem, a més, un altre cas, tot just, en X, vv. 143-145, per a “De pa dos o tres orons / y de vi del Pla de Quart / una bota sixantena”. En tot cas, cal entendre el Pla de Quart com una subcomarca que actualment agafa alguns territoris tant de l'Horta com del Camp de Túria. Fem compte que Branxat es refereix al vi d'Aldaia o al de Quart de Poblet. És clar que també podria remetre al vi de Godelleta o Torís, localitats pròximes al Pla de Quart.

La referència que Branxat fa del poble d'Alaquàs la trobem en X, v. 98, per a parlar-ne d'un menjar en abundància i de com aquest es prepararia gràcies a un perol de la dita localitat. Segons escriu en vv. 95-98: “La olla serà una cosa / que no la habran vista els nats; / el perol se farà a posta / en lo poble de Alaquàs”. Finalment, hi ha el topònim Manises, també amb el menjar com a temàtica, en X, vv. 147-148, “Coques fines de Manises / sisentes vint se'n faran”.

Entre els topònims, localitzem un altre cas que se'ns presenta indeterminat. Parlem de “Han de saver que en un poble / de l'Orta de esta ciutat / festechí a una certa chica, / filla de pares honrats”, en XI, vv. 17-20. Finalment, encara que no es tracta d'una localitat, s'hi esmenta el riu Xúquer, que Branxat escriu com a “Xúcar”, en I, v. 618. Empra la [x] tal com feia el castellà –llengua en què està escrita aquesta obra–, per a la fricativa velar sorda, ací, per al cas de *Júcar*, és clar.

2.3. Topònims de l'Estat espanyol

Més enllà de les nostres contrades, hi ha més topònims que configuren també la realitat literària en l'obra del capellà. En efecte, parlem d'un bon munt de casos forans, com “Zaragoza”, en II, v. 97; “Andúxar”, per a Andújar, municipi de la província de Jaén, ocupat pels francesos l'any 1808, segons observem en III, v. 46; “Yesa”, població de la comarca dels Serrans, en III, v. 70; “Aspanya”, per a Espanya, en IV, vv. 25-27, “Quant alegre està l'Aspanya / de veure que ya ha lograt / tindre a Fernando en Madrit”, en què Branxat al·ludeix Ferran VII d'Espanya, amb la intenció que la casa Borbó torne a regnar, fet que tindrà lloc el 1814, una vegada haja conclosa la guerra del Francès. Efectivament, les referències a aquest rei, així com a altres personatges històrics, són ben recurrents (March, 2024, p. 106).

“Aspanya” apareix una altra vegada en XV, vv. 25-26, en “corregué tots los presidis / que en tota l'Aspanya y a”, que serveix a Branxat per a caracteritzar el personatge a partir d'una mena de biografia que, alhora, recorda les peripècies narrades per Jaume Roig a l'*Espill*. A més, “els espanyols” són al·ludits explícitament en XIII, v. 88.

En certa manera i tal com déiem adés, en VII, v. 34, Madrid se'ns presenta oposat a València. En tot cas, fem compte que aquesta contraposició no afecta la ideologia del capellà ni el seu sentiment de pertinença a l'Estat. Entenem que si Branxat se serveix d'aquesta al·lusió, com també fa en esmentar Sevilla en IX, v. 397 és per a destacar la seua valencianitat, que, en algunes ocasions, idealitza junt amb l'horta, sempre que li resulta interessant, és clar. Tanmateix, en cap cas parla d'una estructura estatal diferent de l'emmarcada dins la monarquia borbònica que defensa. Per tant, València i la seua tradició ocupen un lloc preponderant, que, si escau, pot ser compartit o substituït per altres localitats, sempre dins del marc mental conservador en què els enemics són, sobretot, França (VII, v. 74) i Napoleó. En tot cas, en IX, vv. 397-400, Sevilla i Madrid se'ns presenten de la següent manera: “Bona Sevilla y Madrit! / Que vachen allí a enganyar... / No así, que en panses y figues / enganyen als valencians”. També hi ha remissions a altres regions amb un caire, diguem-ne, més positiu, però, per a parlar-ne de les delícies del bon menjar, tal com ocorre en X, vv. 133-134: “vint pernils de Extremadura / en bons pimentons guisats”.

2.4. Referències estrangeres

Si d'entre tots els possibles exemples n'hi ha un que destaca, és el cas de França, junt amb algunes localitats francòfones més. En efecte, el país veí i les seues ciutats apareixen recurrentment en l'obra política del capellà. A més, l'apel·lació ens permet estar a l'aguait d'algunes vacil·lacions més. De fet, a vegades localitzem “Francia”, sobretot, en la *Comedia nueva patriótica*, que està escrita en castellà, mentre que en altres tenim “Frància”, com ocorre en II, v. 180. En aquest darrer cas, seria clara la influència de la pronúncia valenciana, tot presentant un mot esdrúixol en què la /θ/ que esdevé /s/, tal com pensàvem en *Alcira* per a *Alzira*. No obstant això, la vacil·lació continua, ja que en VIII, v. 225, en un dels parlaments de Misèria, llegim “Fransa”. Així mateix, més enllà d'altres remissions a aquest país, les ciutats franceses esmentades són: “Macon”, en II, v. 193, per a Mâcon, situada a la Borgonya-Franc Comtat; “Alenson”, per a Alençon, a Normandia, “El poble es dia Alenson”, en II, v. 213; així com “Orn”, en II, v. 215, Orne en català, departament francès que, des de 2016, està integrat també en Normandia; “París”, ciutat ben recurrent, en què en V, vv. 123-126 se'ns presenta “Lo pichor de la funció / fonch que el guilopo escapà, / anan-se'n més que de presa, / y en París se va ficar”, i Perpinyà, concretament, en VIII, vv. 224-227, “Si no són de Perpinyà / o de atra terra de Fransa, / ya no els vol ningú comprar, fent-los así en convenència / y millor que en atres parts”.

En tot cas, encara hi ha més referències estrangeres. Per exemple, “Ytàlia”, en V, v. 40; “Elva”, en V, v. 41, per a Elba, on Branxat confon la bilabial amb la labiodental; Itàlia i Elba novament en VI, vv. 54-61, per tal de parlar sobre Napoleó, “Ell entonces se'n va anar / a una ysla que es diu Elva, / que allà en la Ytàlia està. / Allí s'estigué algun temps, / hasta que li va pasar / per lo cap el fer-ne una / y a l'instantet va posar / en eixecució la cosa”; “Ynglaterra”, en VII, v. 252, entre altres casos.

Tanmateix, la toponímia estrangera serveix a Branxat per tal de dibuixar una mena de cartografia amb què segueix i informa sobre Napoleó i, per extensió, sobre els moviments de l'*enemic* a l'exili. Tal com suggeríem més amunt quan partíem del cas d'Alcoi, és gràcies a aquests topònims que Branxat ens ofereix els seus pensaments sobre la moda, així com altres que tenen a veure amb la xenofòbia. En VIII, vv. 11-13, en remetre a “l'Abana”, s'hi veu clarament un menyspreu cap a tot allò que no té a veure ni amb València ni amb els seus pobles: “Tu pareixes de l'Abana / o en algun monte criat, / o sens ducte fas el tonto”. Branxat esmenta la capital cubana per tal de suggerir que Pocodineró és un ximple.

2.5. Noms religiosos i algunes lloances

Vicent Manuel Branxat és capellà i les al·lusions a la religiositat no poden resultar-nos cap sorpresa. Aquestes no únicament tenen relació amb el missatge que pregonava, de fet, se serveix d'alguns antropònims religiosos, així com de reiterades referències a Déu, tot just, per tal de garantir-se l'efectivitat, diguem-ne, del seu sermó literari, sobretot, en la cloenda de gran part de les seues peces, ja que és en els darrers versos on l'autor sol insistir moralment.

En aquest sentit, trobem personatges bíblics, per exemple, com Barrabàs, Neró i Judes. Pel que al primer afecta, Branxat esmenta el bandoler citat al Nou Testament en I, v. 629. En relació amb Neró, localitzem dues mostres, tant en IV, v. 19 com en VII, v. 159. La intenció és la d'equiparar l'emperador romà amb Napoleó i, per tant, pensar el militar francès com a “perseguidor de christians, / del lluterà y calviniste, / del lladre més arrastrat, perquè en dir Napoladrón / tot està ya rematat”, segons llegim en IV, vv. 19-23. Semblantment ocorre amb “Chudes”, ara bé, per a parlar-ne, més aviat, en termes misògins. En efecte, si segons la tradició judeocristiana el Judes bíblic se'ns presenta com a traïdor de Crist, el “Chudes” branxatià s'associa al caràcter de les dones, que, a ulls del capellà, traïxen els hòmens, tal com s'hi llig en VIII, vv. 245-247, “Quant en veix alguna dic: / Esta sens ducte vindrà / de la rasa de aquell Chudes”, però també, en XIV, vv. 190-194, “Y si no, per atra part / es fan parentes de Chudes, / aquell lladre condenat / que vené a nostre Senyor /y después se va penchar”.

En tot cas, amb la seua dèria xenòfoba, l'autor emprà el mot Babilònia, l'antiga regió mesopotàmica, per a escenificar un desori, que compara amb els francesos, segons escriu en II, vv. 123-124: “Allò era Babilònia, / al veure tan de gabaig”. També s'hi esmenta novament en XIV, v. 215.

Les lloances a Déu també són recurrents, així com la presència de la divinitat dins les salutacions. És a dir, com a forma tradicional emprada a l'hora d'adreçar-se a algú. N'hem localitzat moltes mostres. En IV, v. 1, “Alabat siga el gran Déu”; “Bon dia li done Déu! / Vosté no té novetat”, fórmula que, en V, vv. 1-2, permet a Branxat iniciar la tercera part del *Soliloqui*. Tanmateix, hi ha altres recurrències en què la divinitat, explícitament o no, roman present i, per descomptat, pren forma com a nom. Per exemple, “si el Senyor me dona vida, / si em muic, en la eternitat”, de V, v. 163-164, on l'autor agraeix Déu; “la Vall de Chosafat”, en XI, v. 288; “Chesús, Chesús, quina història / ha mogut el condenat!”, en XII, v. 138; així com les referències a la Mare de Déu, en IV, vv. 3-4, “y la Verche Ymaculada, / mare de tots los christians”, entre altres casos més.

2.6. L'antroponímia en els personatges branxatians

Si fins ara hem atés els topònims més cridaners, ara és el torn de l'antroponímia dels noms dels personatges branxatians, que dividim en dos tipus ben nítids: els històrics o il·lustres i aquells que, en canvi, pertanyen a classes socials més baixes. Els del segon grup solen anomenar-se en català. A més, també és eixa la llengua que utilitzen, més enllà d'alguns barbarismes típics de l'època i de la diglòssia que apareix en el moment en què intercanvien parlers amb els personatges castellanoparlants. Ara bé, tot i que som conscients que per a esmentar-los bastaria recórrer a la totalitat de casos, entenem que paga més la pena aprofundir en aquells que presenten, diguem-ho així, una major substància.

Entre altres, si ens fixem en els personatges més il·lustres, en V, v. 49, trobem “el rey”, que, encara que Branxat no l'explicita, remet a Lluís XVIII de França, primer monarca de la restauració borbònica. Un altre cas el localitzem en V, v. 60, en què se'ns cita el Duc d'Angulema, fill del futur Carles X i exponent de les tendències més reaccionàries

de la Restauració, que lideraria l'expedició dels "Cent mil fills de sant Lluís", per tal d'ajudar Ferran VII perquè esdevinguera monarca absolut (Urquijo Goitia, 2020, 39-82). També resulta cridanera la remissió a Wellington tant en V, v. 109 com en VI, vv. 283 i v. 301. En efecte, junt amb Napoleó, Arthur Wellesley, duc de Wellington, fou un dels màxims exponents militars del XIX (Esdaile i Tusell, 2007, 42-50). Un altre dels personatges al·ludits és Louis-Gabril Suchet, qui arribà a ser duc de l'Albufera en entrar a València l'any 1812. La referència a aquest militar s'hi localitza en VII, v. 264.

A més, si abans advertíem de la recurrència a les referències a Déu, les de Napoleó també són ben nombroses. No debades Branxat el presenta com el revers de la divinitat, és a dir, com a dimoni. Per a Napoleó sovint localitzem l'eufemístic "Napoladrón", concretament, en III, v. 39 i IV, v. 23, on també se'l compara amb Neró. En una línia semblant, hi ha el malnom "Guilopo", que llegim en IV, v. 29; en V, vv. 71, 114 i 124. En V, v. 114, Branxat combina "Guilopo" amb "Malapart", per a referir-se al militar francès, o "guilopàs", en VI, v. 52 i VII, v. 276, entre altres casos. Efectivament, el cas plural, "guilopos", s'estén als francesos en general.

Val a dir, però, que cap d'aquests personatges apareix físicament en l'escena branxatiana. La seua presència es deu a la verbalització per part dels personatges més humils. Allò que sabem és el que altri afirma en la ficció, si bé és cert que Napoleó, per ser el més recurrent, se'ns dibuixa com una mena de fantasmagoria. Per tant, és des de l'absència escènica que Branxat fa que el francès habite quasi el conjunt de l'obra recollida al ms. 661.

Com en el cas suara estudiat, no remetrem a tots els personatges que podrien conformar el grup que hem anomenat humils. En aquest sentit, prestem atenció a aquells aspectes més rellevants. Per exemple, l'ús de diminutius valoratius, sobretot, per als personatges que habiten l'horta, com, entre altres, "Neleta", "Tonet" o "Saret"; la semàntica explícitament inserida en antropònims com "Pocarropa", "Pocodiner" i "Misèria", que poblen les dues parts de la *Conversació que tingueren Pocarropa y Pocodiner en una taberna, y a poc rato se apareix el tio Misèria, el qual dóna una relació susinta de les dos corregudes de bous reals, y de lo que està passant hui en lo dia en València* (1816). Si se'ns permet l'expressió, aquests darrers noms parlen per si mateixos. Es tracta d'uns personatges miserables que, com la gran majoria dels que habiten l'obra branxatiana, no tenen massa opcions en la vida. De fet, pateixen les conseqüències de la guerra, cosa que permet Branxat establir i transmetre definitivament el seu missatge adoctrinador mitjançant l'escriptura.

3. CONCLUSIONS

Hem realitzat un recorregut tot prestant atenció als elements toponímics i antroponímics en l'obra de Vicent Manuel Branxat, beneficiat de l'església de Sant Martí. En aquest sentit, hem atés els topònims locals en què les referències a la ciutat de València destaquen notablement, tot i que també hem al·ludit a altres casos, per ser rellevants dins el conjunt de l'obra de l'autor. Per tant, són d'interés les mostres que ofereix tant del context espanyol com de l'estranger en general. Aquests elements, junt amb les referències religioses, ens permeten aprofundir en el pensament conservador de Branxat. En aquest sentit, els topònims ens fan entendre el paisatge lingüístic que el capellà té al davant. Com a creador, l'autor ens cedeix una mena de cartografia ideològica que ens permet observar com es concreta un menyspreu en què, molt sovint, el món francòfon apareix com a nucli i Napoleó, a ulls del clergue valencià, queda definit com a dimoni, com a revers de Déu.

REFERÈNCIES

- Alcover, A. M., & Moll, F. de B (2002). *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Editorial Moll. <https://dcvb.iec.cat/>
- Alonso i López, J. E. (2009). Guerra i ciutat. La invasió napoleònica i el final del poder senyorial. *Revista de la Safor*, 1, 21-46. <http://hdl.handle.net/10251/48275>
- Barceló, C. (2010). *Noms aràbigos de lloc*. Edicions Bromera.
- Escartí, V. J., & Roca, R. (2010). El clérigo valenciano Vicent Manuel Branxat contra Napoleón. Ideología, literatura y lengua. *Cahiers de civilisation espagnole contemporaine. De 1808 au temps present* (6). <https://acortar.link/RKTxxc>
- Esdaile, C., & Tussel, J. (2007). *Historia de España*. Editorial Crítica.
- Fuster, J. (1976). *La Decadència al País Valencià*. Curial Edicions Catalanes.
- March, R. (2024). *Vicent Branchat: edició crítica de la seua obra* [Tesi doctoral, Universitat de València]. <https://hdl.handle.net/10550/99495>
- Orellana, M. A. (1923). *Valencia antigua y moderna*. París-València.
- Pérez Aparicio, C. (2019). De Xàtiva a San Felipe. La conquesta borbònica i les primeres passes de la “colonització”. Dins P. Mascarell (Ed.), *Memòria de la destrucció. La crema de Xàtiva i altres urbidis* (pp. 201-222). Diputació Provincial de València/IAM.
- Simbor, V. (1997). La Renaixença i la normalització literària. Dins F. Carbó, R. X. Rosselló & J. L. Sirera (Eds.), *Escalante i el teatre del segle XIX (precedents i pervivència)* (pp. 347-373). IIFV/PAM.
- Urquijo Goitia, J. R. (2020). Los gobiernos. Dins P. V. Rújula & I. Frasquet (Coords.), *El Trienio Liberal (1820-1283). Una mirada política*. Granada, Editorial Comares